

Doc. Ing. Milan Kubeša, CSc.

Zajde vojenské klamání na úbytě?**NÁZORY
POLEMIKA**

In his movements the general should act like a good wrestler; he should feint in one direction to try to deceive his adversary and then make good use of the opportunities he finds, and in this way he will overpower the enemy.

*Emperor Maurice
The Strategikon, c. 600 AD*

Klamání je pojem, který se uplatňuje nejen v civilním životě, ale i ve vojenství, kdy jde o „vojenské klamání“ (MILDEC – Military Deception). V civilním životě se klamání daří, především v některých oblastech je zneužíváno k obchodním ziskům, resp. k politickým zájmům. Podle mého názoru je ve vojenství situace jiná. Pokud se budu držet domácího prostředí, mohu s klidným svědomím konstatovat, že pojem „klamání“ takřka vymizel z terminologie vojenského, resp. operačního umění. Článek je vstupní úvahou, resp. pokusem vzbudit v odborné vojenské veřejnosti zájem o tuto, v teorii vojenského umění, opomíjenou oblast.

Pro výše uvedené konstatování existují jasné důkazy.

V oblasti tvorby a rozvoje doktrinní soustavy se lze přesvědčit, že v Doktríně Armády České republiky (2010) se pojem „klamání“ vyskytuje jednou, a to v čl. 0440, který se týká informačních operací. V Doktríně AČR v mnohonárodních operacích (2008) se vyskytuje šestkrát, ale vždy jako pojem v rámci textu o jiných oblastech, např. v čl. 0125, který charakterizuje informační válku, nebo v čl. 0412, kde je popisován obecný princip mnohonárodních operací „překvapení“ atd. Prostě fenoménu „klamání“ není věnován v této doktríně ani jeden odstavec, resp. kapitola. V Doktríně AČR v operacích na území ČR pod národním velením (2007) není pojem „klamání“ uveden vůbec. Konečně ve vojenské publikaci Pub-53-01-1 Velení a řízení v operacích se nachází pojem „klamání“ třikrát, ale zase jen v rámci charakteristiky jiné oblasti. Bylo by možné takto probírat i další dokumenty a přitom zjistit, že oblasti „klamání“ je z hlediska tvorby a rozvoje doktrinní soustavy věnována minimální pozornost, ne-li vůbec žádná.

V oblasti přípravy velitelů, štábů a jednotek téměř není tematika klamání zařazována do programů velitelské přípravy a velitelsko-metodických shrnání u operačních velitelství, velitelství brigád, u útvarů a jednotek, velitelsko-štábní cvičení a štábní ncviky neobsahují otázky klamání, tato oblast není centrálně řízena, procvičují se pouze dílčí otázky v rámci druhů vojsk.

V rámci cvičení jednotek se především maskuje, což je jen základní „stupeň“ utajování skutečnosti.

V oblasti vzdělávání a rozvoje vojenské vědy sebekriticky přiznávám, že ani na Univerzitě obrany se tato oblast systematicky neučí, pokud ano, tak opět jen v rámci vojenského umění druhů vojsk (např. ženíjního zabezpečení, použití vzdušných sil v operacích apod.). V kariérových kurzech se provádějí pouze základní přednášky, čímž není dostatečně naplněn požadavek, aby budoucí velitelé získali schopnost realizovat i otázky klamání při moderním plánování a vedení operací. Při pohledu do vojenského odborného tisku, lze zjistit, že k problematice vojenského klamání vychází v průměru jeden článek za pět let, což je zcela nedostačující. V rámci našeho armádního systému Lessons Learned nejsou k této problematice zkušenosti zevšeobecňovány.

Proč je potřebné obhajovat výhodnost vojenského klamání?

Bylo by možné na tomto místě uvést nesčetné množství historických příkladů uplatňování klamání v ozbrojených konfliktech. Těžko by se našla historická bitva nebo poválečný regionální ozbrojený konflikt (obě světové války nevyjímaje), kdy se klamání v nějaké formě a rozsahu nerealizovalo.

Klamáním se může zvýšit síla nejen útočníka, ale i obránce. Nedostatek lidského potenciálu, absence sofistikovaných zbraňových systémů a mnohdy i větší úbytek morální síly se v mnohých případech nahrazoval klamáním nepřítele. Klamáním na strategické, operační nebo i taktické úrovni se dláždí cesta k dosažení překvapení nepřítele, což vede k jednostranné výhodě té strany, která aktivně klamání plánuje a realizuje. Klamání a následný efekt překvapení zvyšuje samo o sobě naději na rychlý a úplný úspěch, přičemž snižuje ztráty na osobách a materiálu.

Klamáním nepřítele se zvyšuje úroveň ochrany vlastních vojsk. Maskováním před působením zbraňových systémů nepřítele se snižuje pravděpodobnost ničení a umlčování vlastních vojsk a objektů a dosahuje se také toho, že nepřítel spotřebovává své zásoby munice, materiál a energii neefektivně.

Klamání zatěžuje zpravodajský systém protivníka, a tím vlastně negativně ovlivňuje jeho rozhodovací proces z hlediska kvality informací a času přijímaných opatření. V soudobém informačním věku to může znamenat, že se nepřítel rozhodne k činnosti, která bude ze strany vlastních vojsk snáze překonatelná nebo která bude opožděna tak, že k bojovému střetu vůbec nedojde a cíle operace bude dosaženo „pohodlným“ a levným způsobem.

Klamání patří k relativně nejméně finančně nákladným vojenským opatřením v rámci přípravy a vedení operací. Erudice a entuziasmus připravených velitelů a štábních plánovačů může propracovaným systémem zplánovaných a realizovaných opatření klamání nepřítele ušetřit nemalé lidské, materiální a finanční prostředky, které se mohou použít při jiných potřebných např. humanitárních, záchranných či rekonstrukčních aktivitách.

Bylo by možné vyjmenovat množství dalších důvodů, proč je klamání nezbytné, a zároveň i moderní v soudobých operacích. Pokud přijmeme tezi, že klamání je staré jako války samé, pak si můžeme položit i otázku, proč tento fenomén nevyužívat i v operacích budoucích? Bylo by přece nerozumné vojenské klamání podceňovat, když je historií válek dokázané, že nám může přinášet jednoznačný užitek. Stručně lze shrnout, že nevyužívání klamání v operacích znamená snižování naděje na úspěch a riskuje neúspěch.

I make the enemy see my strengths as weaknesses and my weaknesses as strengths while I cause his strengths to become weaknesses and discover where he is not strong.

Sun Tzu, The Art of War

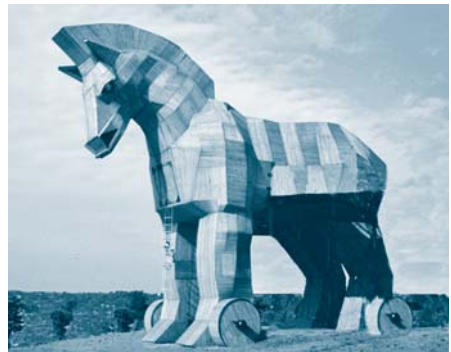
Kam nasměřovat inovační aktivity k oživení a rozvoji teorie a praxe vojenského klamání?

Považuji za potřebné připomenout, že se mnohé, nejen asijské země, vracejí ke klasikům. Spis mistra Suna O umění válečném nebo spis 36 čínských válečných listů je od osmdesátých let minulého století vyučován na čínských základních a středních školách, jelikož se lest týká i civilního života a je třeba se umět před negativní listí bránit a pozitivní lest využívat, je součástí výuky diplomacie a zahraniční politiky a je v osnovách vojenských škol nejen v asijských, ale postupně i v západních zemích.

I mezi vojenskými funkcionáři existují názory, že není třeba pěstovat a rozvíjet teorii vojenského klamání. Vše prý přijde samo sebou. Voják-velitel, který se octne ve složité bojové situaci, podvědomě, automaticky zvažuje, jak nepřítele „oblafnout“, jak ho uvést v omyl s cílem, donutit jej přijmout špatné rozhodnutí, a tím si vytvořit výhodné podmínky pro činnost vlastních vojsk. S těmito názory lze i souhlasit, ale je nutno podotknout, že tato praxe spíše souvisí s vrozenou operační inteligencí, tvůrčí schopností velitele rychle reagovat a ještě rychleji se rozhodnout v podmínkách boje na nižší taktické úrovni – družstva, hlídky, skupiny či čety v boji s teroristy nebo povstalci. Pokud se jedná o bojovou činnost ve větším rozsahu, tyto schopnosti by zřejmě nemusely být dostatečné. Každá složitější činnost, tedy i bojová, by měla být teoreticky zdůvodněna a na základě získaných zkušeností rozpracována do podoby předpisů, doktrín a metodických postupů a na tomto základě veliteli, štáby a vojsky nacvičena.

Je klamná činnost složitou činností? Nejde o zcela běžnou věc, proto si myslím, že si zasluhuje pozornost, která by měla být v přímé úměře jejímu významu. Výše uvedené myšlenky mohou být dokladem toho, že vojenské klamání významné **bylo, je a bude** i při uplatňování v rámci budoucích operací. Být připraven znamená nerealizovat věci na úrovni pokus-omyl. V bojové činnosti by tato zásada měla platit dvojnásobně. Nestačí o klamání jen diskutovat, je třeba se na tuto specifickou činnost systematicky připravovat ještě před použitím vojenské síly.

V oblasti vojenské teorie by nebylo na škodu věci občas vyhlásit a řešit projekty obranného výzkumu v oblasti vojenského klamání, vyhlásit a řešit úkoly klamání v rámci vnitřní grantové agentury nejen u vojenských institucí, nebo i v rámci specifického výzkumu doktorandů na Univerzitě obrany řešit zajímavý projekt z oblasti klamání. Určitě by bylo vhodné, aby se v rámci armádního systému Lessons Learned zavedla složka k zevšeobecnování

zkušeností z oblasti vojenského klamání v operacích. Posléze by se zajisté rozrostly řady autorů článků v rámci publikační činnosti v odborném tisku. Více prostoru a pozornosti by bylo vhodné věnovat vojenskému klamání v doktrínální soustavě. Při inovaci jednotlivých doktrín by stálo za zvážení, aby se v jednotlivých doktrínách na nejvyšší úrovni zpracovala kapitola, která by obsahovala základní informace a definice ke klamání. Měla by se celá oblast klamání systematizovat, měly by se objasnit principy klamání a poněkud podrobněji by se měl doporučit postup při prosazování otázek klamání v rámci operačního plánování.

V oblasti vojenské praxe by bylo potřebné do osnov výuky na Univerzitě obrany zařadit problematiku taktického klamání v bakalářském a operačního klamání v magisterském studijním programu ekonomika a management na úrovni základních přednášek. V kariérových kurzech celoživotního vzdělávání (v kurzu vyšších důstojníků a v kurzu generálního štábu) by měla být výuka v rozsahu přednášek, seminářů a cvičení v rámci operačního plánování. Samozřejmostí by mělo být zařazení této oblasti v rámci odborných předmětů doktorského studijního programu vojenský management. Příslušníci kariérových kurzů, jakož i studenti doktorského studijního programu vojenský management, by mohli k problematice vojenského klamání psát závěrečné (disertační) práce. V rámci systému velitelské přípravy na operačních velitelstvích, na velitelstvích brigád a u vojsk, jakož i při cvičeních s vojsky by se měly otázky klamání častěji zařazovat a procvičovat. Celé problematice klamání by prospělo zpracování vojenské publikace nebo učebních textů, které by pro velitele a štáby mohly být základním zdrojem informací.

Závěr

Inspirací k intenzifikaci inovačního úsilí při rozvoji vojenského klamání v rámci rozvoje teorie a praxe vojenského umění, resp. operačního umění, by mohla být, vedle získaných zkušeností z vojenských misí, zvláště zkušeností z reálných zasazení 601. skupiny speciálních sil v operacích Enduring Freedom v Afghánistánu, i vojenská publikace USA Joint Publication 3-13.4 Military Deception z roku 2006. Existuje předpoklad na stránkách Vojenských rozhledů problematiku vojenského klamání prezentovat z hlediska cílů, principů, systematizace, metod a postupů, operačního plánování a způsobů provádění na různých úrovních a v celém spektru operací, a tím podnítit odbornou diskuzi k tomuto, v teorii vojenského umění, pozapomenutému fenoménu.

Literatura:

- Doktrína Armády České republiky*. 2. vydání, Institut doktrín VAV-VA, 2010. 112 s.
Doktrína Armády České republiky v mnohonárodních operacích. 1. vydání, Praha, 2008. 143 s.
Doktrína Armády České republiky v operacích na území ČR. Správa doktrín ŘeVD, Vyškov 2007, 96 s.
Joint Publication 3-13.4, Military Deception. USJFCOM JWFC Doctrine and Education Division, Suffolk, Virginia, 2006. 79 s. Dostupné z http://www.fas.org/irp/doddir/dod/jp3_13_4.pdf.
KUBEŠA, M. *Klamání v obranné operaci armádního sboru*. Skripta, VA Brno, 1995, 99 s.
Pub-53-01-1, Velení a řízení v operacích. Správa doktrín ŘeVD, Vyškov 2006, 214 s.